

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

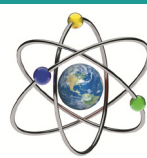
No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 788 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajan Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
<i>Masharipova Kumushoy Amin qizi</i>	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
<i>Mavlonova Dildora Shukhrat kizi</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
<i>N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova</i>	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
<i>Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich</i>	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
<i>Rajabova Shaxlo Shodmonovna</i>	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
<i>Ramazonova Salomat Saidovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
<i>Saidova Gulruh Halim qizi</i>	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
<i>Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna</i>	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
<i>Истамова Нигора Азимжановна</i>	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
<i>Xakimova Dildora Mashrabjonovna</i>	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
<i>Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна</i>	
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida	257
<i>Rashidova Gulnoza G'ulomovna</i>	
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati	261
<i>Xaydarov Sulaymon Amirqulovich</i>	
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar	265
<i>Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li</i>	
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	268
<i>Abduraximov Asror Sultonali o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari	271
<i>Adizova Nilufar Quvondiq qizi</i>	
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati	274
<i>Alimov Asadulla Urokbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri	278
<i>Alimova Umida Jumaboy qizi</i>	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi	282
<i>Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi	286
<i>Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish	289
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish	293
<i>Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi</i>	
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri	298
<i>Kozimova Nargiza Istam qizi</i>	
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili	303
<i>Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna</i>	
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv	309
<i>Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi</i>	

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Odinajon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvlovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
<i>Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna</i>	
Dermatovenerologiya fanini CASC (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
<i>Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li</i>	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
<i>Ruzmatova Nigina Shotilla qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
<i>Uchqunova Adiba Roziq qizi</i>	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
<i>Umurova Farangiz Askarboy qizi</i>	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
<i>Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
<i>Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna</i>	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
<i>Ниязова Хилола</i>	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
<i>Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi</i>	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
<i>Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна</i>	
Farzandlarni kelajak kasblariga tayyorlash.....	449
<i>Hamroyeva Komila Axmatovna</i>	
Talabalar analitik kompetentligini analitik-dagnostik pedagogik metodlar orqali takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	455
<i>Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich</i>	
Universal ta'limiy faoliyatlar: shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlar	458
<i>Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li</i>	
Kasbiy motivatsiya – bo'lajak o'qituvchilarning raqobatbardoshligini shakllantirish omili	461
<i>Melikova Elnora Shuxratovna</i>	
Shaxsning kompetentligi va uni shakllantirish omillari.....	465
<i>Usmonova Dilobat Elmurodovna</i>	
"Nutq o'stirish metodikasi" fanining didaktik asoslarini takomillashtirish.....	469
<i>Davlatova Ra'no Haydarovna</i>	
Межэтническое взаимодействие в культурных координатах Востока и Запада: нормы, ценности, модели поведения.....	473
<i>Айдарова Диана Смутуллаевна</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	481
<i>Abdumajitova Sayyohat Abduqosimovna</i>	
Tibbiyot ta'limida talabalarning kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ yondashuvi va baholash mexanizmlari	484
<i>Abduraimov Abbosbek Odiljon o'g'li</i>	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishda virtual reallikdan foydalanishning innovatsion tizimi	488
<i>Alimova Maftuna Ravshanbek qizi</i>	
Mustaqil O'zbekiston sharoitida rezerv va zahiradagi ofitserlar tayyorlash tizimining dolzarbligi.....	491
<i>Aliyorov Alijon Bo'rievich, Teshaboyev To'liqinboy Yoqubovich</i>	
Ekologik barqarorlikka erishishda ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati hamda O'zbekiston ta'lim tizimidagi holati.....	496
<i>Bahodirjon Omonov</i>	
Ona va bola o'rtasidagi psixologik munosabatlar tizimida nevrotik holatlarning shakllanishi	500
<i>Bekmirov Tolib Rashidovich</i>	
Effectiveness of Forming a Tolerant Thinking in Future Social Work Specialists	504
<i>Ergashev Ikhtiyor Bakhtiyor ugli</i>	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi professor-o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	507
<i>Fazlidjanova Nilufar Xikmatovna</i>	

Indicators and Diagnostic Approaches for Dyslexia in Primary School Students	510
Gaziyeva Saida Turgunovna	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda diqqat va xotirani rivojlantirish metodlari	514
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz	
Ona tili darslarida esse yozish orqali kreativ fikrlashni shakllantirishning samarali metod va usullari.....	517
Kabulov Inamjan Sharipbayevich	
O'quvchi yoshlarning hayotiy maqsadlarini shakllantirish bo'yicha yondashuvlar	521
Karimova Saida O'ktamovna	
O'quvchilar ovozi rivojlantirishda qo'shiq kuylash malakalarini shakllantirishning ahamiyati	526
Karshiyeva Diyora Abduraxim qizi	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning dasturchilar tayyorlashdagi o'rni.....	532
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Zamonaviy asarlar tanlashning pedagogik va didaktik asoslari.....	535
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining elektron didaktik ta'minotini rivojlantirish metodikasi	541
Narbayev Farrux Sharafbayevich	
Mentorlik asosida yoshlarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvi yuzasidan olib borilgan tadqiqotlar tahlili.....	548
Nazarova Nigora Ravshanovna	
Zamonaviy baholash texnologiyalarining o'quvchilar motivatsiyasiga ta'siri	551
Norova Nilufar Norbo'ta qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy kompetentsiyalarini rivojlantirishning elektron metodikasi.....	555
Olimov Bahridin Jalol o'g'li	
Tanqidiy fikrlash va 4K kompetensiyalarining pedagogik-psixologik mohiyati	560
Qizlarxon Azizova	
Ona tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari.....	565
Shadmankulova Dilyarom Xalikovna	
Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish.....	569
Shodiyeva Dilnoza Qodirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida	572
Toshpo'latova O'g'iloy Abdurahmon qizi	
Inklyuziv ta'limda o'qituvchilarning roli va tayyorgarligi.....	576
Xasanova Iroda Ikromjon qizi	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kompozitsiyaga oid kompetensiyalarini rivojlantirish	580
Xasanova Munisa Ziyodillo qizi	
Влияние природы, количества, дисперсности и технологии введения наполнителя на свойства композиционных материалов	584
Алимбаев Айбек Байрамович	
STEM ta'limi va sun'iy intellekt: Qoraqalpog'iston maktablari uchun integratsiya hamda amaliy bo'lim	586
Jumamuratov Perdebay Tileubayevich	
Интерактивный метод как средство активизации всех учащихся на уроках родного языка	589
Тажбенова Дина Куанышовна	
Эффективность цифровых технологий в системе образования Узбекистана.....	591
Усмонова Фируза Муродовна	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ...	595
Yo'ldosheva Mohidil Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik zarurati	599
Qurbonova Muxayyo Oltiboyevna	
Mahmudxo'ja Behbudiy merosi, jadid maktablarining g'oyaviy asoslari va ta'limdagi modernizatsiya yo'nalishlari	602
Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna, Abdisamatov Ozodbek	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini takomillashtirish metodlari.....	605
Nishonova Ra'noxon Abdullojon qizi	
Borrowed Proper Nouns in English and Uzbek: a Comparative Analysis.....	608
Amirqulova Feruza Abdurashidovna	

Ingliz tilini o'qitishda autentik videolarning amaliy samaradorligi.....	613
Dusmurodova Iroda Quvonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari samaradorligini ta'minlashda direktor va pedagog xodimlarning hamkorlikdagi faoliyati.....	616
Olimjonova Odina Hasanxon qizi	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilish muammolari va ularni hal qilish yo'llari.....	620
Dilafruz Norboyeva	
"Kommunikativ kompetensiya" tushunchasining xorijiy va milliy manbalarda talqini: qiyosiy tahlil.....	624
G'ulomova Begoyim Elmurol qizi	
Ijtimoiy tarmoqlardagi jinsiy jinoyatlarning psixolingvistik tomonlari	627
Rahimqulova Lobar Hamro qizi	
К вопросу обучения местоимению в корейском языке	631
Муҳиддинова Малика Батировна	
The Importance and its Development Models of Critical Thinking	634
Khasanova Shokhista Mirzaakhmad kizi	
Gipertoniya kasalligining rivojlanishida sotsio-emotsional intellektning ta'siri	639
Alimirzayev Nodirbek Avazbek o'g'li	
Integratsiyalashgan va interaktiv yondashuvlar orqali o'qish tushunishini o'rgatish.....	643
Aliqulova Mohinur	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida direktorlarning shaxsiy kasbiy fazilatlarini shakllantirish.....	647
Choriyeva Durdona Anvarovna, Ravshanova Noila	
Didactic Potential of Innovative Methods in Teaching Biophysics Module	652
Choriyeva Mahfuza Sadriddinovna	
Notiqlik mahoratini rivojlantirishning tarixiy pedagogik ildizlari	657
Ismoilov Usmonjon Baxramjon o'g'li	
Kartografiya darslarini zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan boyitish yo'llari.....	660
Jololdinov Asror Toshtemirovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining kichik guruh tarbiyalanuvchilariga yo'l harakati turlari bo'yicha xavfsizlik talablarini o'rgatish.....	664
Jumayev Yunus Rashidovich	
Texnika yo'nalishidagi talabalarini ingliz tilini multimedia asosida o'qitishda o'quv modullarini loyihalash ...	670
Maxmudova Shaxnozaxon Odiljon qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish jarayonida tanqidiy fikrlashga o'rgatish	674
Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich, Sobirova Munavvarxon Qaxramonjonovna	
Tajovvuz emotsiyasini tafsiflovchi fe'llar	677
Normaxmatova Feruza Ruziboyevna	
O'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish usullari	681
Otegenov Berdibay Menglibaevich	
Texnika yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyalarini avtomatlashtirilgan loyihalash tizimlari asosida rivojlantirish muammolari	684
Pozilova Shaxnoza Xaydaraliyevna, Xolmirzayeva Gulchehra Tulanovna	
Faoliyatli yondashuvning nazariy asoslari: talabalar nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy metodologik tamoyillar.....	689
Qurbonova Gulmira Alisher qizi	
Maktab o'quvchilarida xalqaro baholash dastur talablari asosida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy asoslari	693
Radjapov Ruslanbek Sarsenovich	
Raqamli ta'lim texnologiyalari yordamida bo'lajak fizika o'qituvchilarining ijodiy-intellektual kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	697
Shoyzakova Hilola Yusuf qizi	
Talabalar ehtiyojlari va qobiliyatlari asosida oliy ta'limda differensial yondashuvni amalga oshirish strategiyalari	701
Sultonova Farangiz Alisherovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviyatini oshirishda kitobxonlikni keng targ'ib qilish	706
Usmanova Maxfuza	
Talabalarda axloqiy qadriyatlarni singdirishning pedagogik asoslari	709
Xolov Olimjon Chorshamiyevich	

Iqtidorli o'quvchilar bilan ishlashda tafakkurni rivojlantiruvchi o'yinlardan foydalanish metodikasi.....	712
Ziyomiddinova Nilufar Avazbekovna	
Влияние социальных сетей на формирование мировоззрения учащихся младшего подросткового возраста.....	716
Ибрагимова З. И.	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy rivojlantirish metodikasi	720
Axmedov Juraboy Raxmonberdiyevich	
Oliy ta'lim talabalarida ma'naviy-axloqiy madaniyat samaradorligini oshirishda jadid pedagogik merosining o'rni	725
Raxmatova Dilbar Anvar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish usullari	730
Xaitova E'zoxon Baxrom qizi	
Sun'iy intellektdan foydalanib bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini innovatsion faoliyatga tayyorlash mexanizmlari	734
Nurmamatov Zuxriddin Shavkat o'g'li	
Maktabgacha yoshidagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nutq o'stirish faoliyatining o'rni	737
Toshpulatova Nargiza Abduraimovna	
Xalq og'zaki ijodi orqali bolalarga tabiatni asrash va unga g'amxo'rlik munosabatlarini shakllantirish usullari	741
Bo'riyeva Fayyoz Baxodirovna	
Maktab ta'limida o'quv tadqiqot ishlarini tashkil etish – pedagogik muammo sifatida	745
Jurayeva Umida Yuldashevna	
Texnologiya o'qituvchilarining professional kompetentligini shakllantirish texnologiyasi.....	748
Qalandarova Urinposhsha Yuldashovna	
Raqamli ta'lim vositalari yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish ..	752
Xodiyeva Nilufar Sherzod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida.....	756
Toshpo'latova O'g'li Abdurahmon qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilari kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning didaktik imkoniyatlari	759
Pardaeva Matonat Salimovna	
Boshlang'ich ta'limda nutqni rivojlantirish orqali emotsional intellektni shakllantirish.....	764
Omonillayeva Maxfuza Ilyosjon qizi	
Основные научные подходы различных учёных об организации самостоятельной работы студентов	768
Чернова Татьяна Алексеевна	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi professor-o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	772
Fazlidjanova Nilufar Xikmatdjanovna	
Ta'lim muassasalarida jismoniy madaniyat ta'limi samaradorligiga erishishda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	775
Xolikov Akmal Tajidinovich	
Oliy ta'limda korrupsiyaga qarshi kurashish va uni oldini olish.....	778
Axmedova Dilnora Kobiljonovna	
Психологическая устойчивость к стрессу: опыт и открытия в Узбекистане	781
Туракулова Дурдона Боходировна	
Virtual ta'lim sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda samaradorlikni oshirish	784
Tajibayeva Xurshida Djumamuratovna, Pirmanov Mansur Qadirbayevich	

BO'LAJAK BIOLOGIYA O'QITUVCHILARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA AMALIY MASHG'ULOTLARNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Pardaeva Matonat Salimovna

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada biologiya yo'nalishida tahsil olayotgan bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning didaktik imkoniyatlari tahlil qilingan. Amaliy mashg'ulotlarning turlari, mazmuni va ularni didaktik tamoyillar asosida loyihalash yo'llari yoritilgan. Shuningdek, muammoli o'qitish, raqamli texnologiyalardan foydalanish va zamonaviy metodik yondashuvlar orqali kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirish mexanizmlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida metodik, texnologik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: amaliy mashg'ulot, kasbiy kompetentlik, biologiya ta'limi, metodik ko'nikma, raqamli texnologiyalar, didaktik tamoyillar, muammoli o'qitish.

Abstract: This article analyzes the didactic potential of practical lessons in developing the professional competence of future biology teachers. It discusses the types and structure of practical sessions and the ways to design them based on didactic principles. The study substantiates mechanisms for enhancing professional preparation through problem-based learning, digital technologies, and modern methodological approaches. As a result, practical recommendations are proposed for fostering methodological, technological, and communicative competencies.

Key words: practical training, professional competence, biology education, methodological skills, digital technologies, didactic principles, problem-based learning.

Аннотация: В данной статье проанализированы дидактические возможности практических занятий в процессе формирования профессиональной компетентности будущих учителей биологии. Раскрываются виды и содержание практических занятий, а также пути их проектирования на основе дидактических принципов. Обоснованы механизмы совершенствования профессиональной подготовки с использованием проблемного обучения, цифровых технологий и современных методических подходов. В результате исследования разработаны рекомендации по развитию методических, технологических и коммуникативных компетенций.

Ключевые слова: практическое занятие, профессиональная компетентность, биологическое образование, методические навыки, цифровые технологии, дидактические принципы, проблемное обучение.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish masalasi pedagogik tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, bo'lajak biologiya o'qituvchilari uchun bu masala yanada muhim ahamiyat kasb etadi, chunki biologiya fani nafaqat nazariy bilimlarni, balki eksperimental faoliyat, kuzatish, tahlil va ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini ham talab qiladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, biologiya o'qituvchilarini tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarning didaktik imkoniyatlarini chuqur o'rganish va ularni pedagogik jarayonga samarali integratsiya qilish zarurati mavjud. Biologiya fani o'zining tabiati bilan kuzatish va tajriba asosida shakllanadigan fanlar sirasiga kiradi. Shuning uchun bu fan bo'yicha bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonida amaliy mashg'ulotlar asosiy o'quv faoliyati shakli sifatida maydonga chiqadi. Amaliy mashg'ulotlar biologik jarayon va hodisalarni bevosita kuzatish, modellar ustida ishlash, laboratoriya tajribalarini o'tkazish, dala sharoitidagi kuzatishlar orqali nazariy bilimlarni mustahkamlash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, o'quvchiga fan mohiyatini chuqurroq anglash, mustaqil fikrlash, tahlil qilish, muammoni yechish kabi kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotimizda biologiya fani bo'yicha bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirishda amaliy mashg'ulotlarning o'rni va didaktik imkoniyatlarini tahlil qilish maqsad qilib olindi. Shu asosda quyidagi vazifalar belgilandi:

- biologiya fani xususiyatlarini hisobga olgan holda amaliy mashg'ulotlarning didaktik asoslarini aniqlash;
- biologiya o'qituvchisining kasbiy kompetentligining tarkibiy qismlarini yoritish;
- amaliy mashg'ulotlar orqali bu kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlarini ochib berish;
- mavjud tajribalar asosida taklif va tavsiyalar ishlab chiqish.

Bunda amaliy mashg'ulotlar orqali kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayoni faqat texnologik yoki metodik jihatdan emas, balki didaktik asosda yondashuv orqali tahlil qilindi. Shuningdek, biologiya fanining o'ziga xosligi va talabalarning eksperimental tafakkurini rivojlantirishdagi roli ham alohida e'tiborga olindi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi kunda ta'limda sifatni ta'minlashda o'qituvchining kasbiy kompetentligiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kompetentlik tushunchasi o'z mohiyatiga ko'ra nafaqat bilim, ko'nikma va malakalarning majmuini, balki ularni amaliyotda samarali qo'llay olish qobiliyatini ham ifodalaydi. Pedagogik adabiyotlarda kasbiy kompetentlik o'qituvchining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish, o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish, metodik vositalardan to'g'ri foydalanish va muammoni mustaqil hal etish kabi sifatlarini o'z ichiga oladi ^[1]. Tadqiqotchilar kasbiy kompetentligini bir necha tarkibiy qismlarga ajratgan:

- axborot-kommunikativ kompetensiya – fan bo'yicha yangiliklarni o'zlashtirish va ularni uzatish qobiliyati;
- tashkiliy-pedagogik kompetensiya – darsni samarali rejalashtirish, boshqarish, tahlil qilish qobiliyati;
- tadqiqot kompetensiyasi – ilmiy izlanishlar olib borish va natijalarni tahlil qilish ko'nikmasi;
- metodik kompetensiya – fan o'qitishning samarali usullarini qo'llay olish mahorati ^[2].

Bizningcha, kasbiy kompetentlik – bu o'qituvchining o'z kasbiga doir bilim, ko'nikma, shaxsiy fazilatlar va ularni amaliyotda muvofiqlashtira olish qobiliyatidan iborat ko'p qirrali sifatdir.

Biologiya o'qituvchisi nafaqat fan bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishi, balki talabalarda tabiatga ongli munosabatni shakllantira olishi kerak. Shu bois biologiya o'qituvchisiga quyidagi kompetensiyalar zarur:

- fanlararo integratsion kompetensiya – biologiyani kimyo, geografiya, ekologiya kabi fanlar bilan bog'lab o'rgatish ^[3];
- laboratoriya ishlarini tashkil etish kompetensiyasi – biologik tajribalarni to'g'ri rejalashtirish, o'tkazish va xulosalash ko'nikmalari;
- ekologik kompetensiya – o'quvchilarni atrof-muhitni asrashga o'rgatish, ekologik madaniyatni shakllantirish;
- innovatsion-didaktik kompetensiya – interaktiv metodlar, AKT vositalari va STEAM elementlarini qo'llay olish.

Bu kompetensiyalar biologiya fanining o'ziga xosliklarini inobatga olgan holda o'qituvchi shaxsini har tomonlama shakllantirishga xizmat qiladi. Metodik tayyorgarlik – bu bo'lajak o'qituvchining ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga tayyorligi bo'lib, u kasbiy kompetentlikning muhim omillaridan biridir. Ayniqsa, biologiya fanida bu tayyorgarlik laboratoriya ishlarini o'rgatish, ekskursiyalarni tashkil etish, ekologik loyihalarni tuzish, o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi ^[4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Metodik tayyorgarlik quyidagi yo'nalishlarda shakllanadi: biologiya darslarini rejalashtirish va modellash-tirish; fan mazmunini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish; baholash mezonlarini to'g'ri tanlash va qo'llash; darsda muammoli va amaliy yondashuvni joriy etish. Bo'lajak o'qituvchilar uchun mo'ljallangan amaliy mashg'ulotlar esa metodik tayyorgarlikni real pedagogik vaziyatlar asosida chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Bu esa kasbiy kompetentlikning rivojlanishida muhim asos bo'lib xizmat qiladi ^[5]. Bo'lajak biologiya o'qituvchilari kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlar va ularning didaktik imkoniyatlariga bevosita bog'liq bo'ladi. Amaliy mashg'ulotlar – bu o'quvchilarning yoki talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlash, real vaziyatlarda qo'llash va kasbiy faoliyatga yaqin sharoitlarda ko'nikmalar hosil qilishga qaratilgan o'quv faoliyati

shaklidir. Ayniqsa, tabiiy fanlar – xususan, biologiya ta'limida amaliy mashg'ulotlar asosiy o'quv jarayonining ajralmas qismidir. Chunki biologik bilimlar bevosita kuzatish, tajriba, modellash va tahlil kabi faoliyatlar orqali samarali o'zlashtiriladi.

Biologiya fanida amaliy mashg'ulotlarning quyidagi turlari keng qo'llaniladi:

- laboratoriya ishlari – mikroskopik kuzatishlar, tajribalar o'tkazish, preparatlar tayyorlash orqali biologik obyektlarning tuzilishi va funksiyalarini o'rganish;
- dala darslari – tabiiy sharoitda o'simlik va hayvonot olami bilan tanishish, ekologik kuzatishlar olib borish;
- ekskursiyalar – biologik muzeylar, botanika bog'lari, suv havzalari, fabrikalar yoki fermer xo'jaliklariga tashrif buyurib, amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash.

Har bir tur o'ziga xos didaktik maqsad va metodik yondashuvlarga ega. Laboratoriya ishlari analitik fikrlash va texnik ko'nikmalarni rivojlantirsa, dala darslari va ekskursiyalar atrof-muhitga nisbatan ongli munosabat, ekologik tafakkur va kuzatuvchanlikni shakllantiradi.

Amaliy mashg'ulotlar samarali bo'lishi uchun ularni didaktik tamoyillar asosida loyihalash zarur. Quyida asosiy tamoyillar va ularning amaliy mashg'ulotlardagi namoyon bo'lishi bayon etiladi:

- Ilmiylik tamoyili – mashg'ulot mazmuni fan asoslariga tayangan, ilmiy asoslangan bo'lishi lozim. Masalan, biologik tajribalarda aniqlik va ilmiy metodologiya muhim ahamiyatga ega.
- O'zlashtirishga yo'naltirilganlik – talabalar mustaqil fikr yuritishga undaladi, faqat tayyor bilim emas, balki izlanishlar orqali xulosa chiqarish ko'nikmasi shakllanadi.
- Faollik va mustaqillik – talabalar mashg'ulot davomida faol ishtirok etishlari, o'zlari natijaga erishishlari lozim. Bu esa kasbiy o'sish uchun asos bo'ladi.
- Ko'rgazmalilik – vizual materiallar, modellar, real obyektlardan foydalanish orqali bilimlar ongli va mustahkam o'zlashtiriladi.
- Hayotga yaqinlik va amaliyotga yo'naltirish – mashg'ulotlar real pedagogik yoki biologik faoliyatga yaqin holatlarda tashkil etiladi. Bu kasbiy kompetentlikning shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi.

Amaliy mashg'ulotlarni loyihalashda o'quv maqsadlari aniq belgilanadi, topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashtiriladi, baholash mezonlari oldindan aniqlanadi. Shu orqali o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki o'z faoliyatini tahlil qilish, tuzatish kiritish imkoniyatiga ham ega bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Amaliy mashg'ulotlar bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu jarayon orqali quyidagi kompetensiyalar rivojlanadi:

- metodik kompetensiya – dars jarayonida laboratoriya ishlarini tashkil etish, xavfsizlik texnikasiga rioya qilish, tajriba natijalarini pedagogik tilda tushuntira olish;
- tadqiqotchilik kompetensiyasi – biologik muammolarni aniqlash, gipoteza ilgari surish, eksperiment o'tkazish va natijalarni tahlil qilish;
- texnologik kompetensiya – mikroskoplar, o'lchov uskunlari, raqamli qurilmalardan foydalanish ko'nikmasi;
- kommunikativ va reflektiv kompetensiyalar – guruhda ishlash, natijalarni himoya qilish, fikr almashish va o'z faoliyatini baholay olish.

Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar orqali o'qituvchilik faoliyatining muhim jihati bo'lgan sabr-toqat, aniqlik, mas'uliyat, kuzatuvchanlik kabi shaxsiy sifatlar ham shakllanadi. Bu esa kasbiy kompetentlikni faqat bilim doirasida emas, balki shaxsiy rivojlanish bilan uyg'un tarzda ta'minlaydi. Bizningcha, amaliy mashg'ulotlar nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlash, balki o'qituvchining kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorlashda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ularni to'g'ri tashkil etish esa bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini samarali rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida amaliy mashg'ulotlar asosida metodik ko'nikmalarni shakllantirish muhim o'rin egallaydi. Chunki metodik ko'nikma – bu o'qituvchining o'quv jarayonini rejalashtirish, darsni to'g'ri tashkil qilish, talabalarning faoliyatini boshqarish va baholashda zarur bo'lgan amaliy qobiliyatlar majmuasidir. Amaliy mashg'ulotlar orqali talabalar:

- laboratoriya ishlarini tashkil etish va o'tkazish bosqichlarini o'rganadilar;

- biologik tajriba natijalarini tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalariga ega bo'ladilar;
- o'quvchilar bilan ishlashga tayyorlanadilar, ya'ni metodik yondashuvlarni real vaziyatda sinab ko'radilar.

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, amaliy mashg'ulotlarda metodik topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashtirilsa, bu bo'lajak o'qituvchilarning mustaqil fikrlash, rejalashtirish va tahlil qilish salohiyatini oshiradi ^[6]. Bundan tashqari, amaliy mashg'ulotlar dars jarayonini modellashtirish, dars konspekti tayyorlash, nazorat savollarini tuzish kabi metodik ko'nikmalarni shakllantirishda ham muhim vosita hisoblanadi.

Amaliy mashg'ulotlar samaradorligi, avvalo, talabalarning faol ishtirok darajasiga bog'liq. Agar talaba faqat tayyor ko'rsatmalarni bajarsa, unda faqat texnik ko'nikmalar shakllanadi. Ammo agar u topshiriqni tahlil qilish, rejalashtirish va yechim topishda faol ishtirok etsa, bu uning kasbiy kompetentligini chuqurlashtiradi. Shu bois, biologiya fanida amaliy mashg'ulotlarni muammo yechishga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish tavsiya etiladi. Bunda talabalarga quyidagi turdagi topshiriqlar berilishi mumkin:

- "Biologik jarayonni modellashtirish" – masalan, hujayra bo'linishini maket yoki diagramma orqali tushuntirish;
- "Eksperiment loyihasini tuzing" – tajriba uchun maqsad, usul, asboblari va kutilayotgan natijalarni yozib chiqish;
- "Muammoni tahlil qiling" – masalan, ekologik muammo bo'yicha biologik yechimlar ishlab chiqish.

Bunday topshiriqlar biologik tafakkurni, mantiqiy fikrlashni, ijodkorlikni rivojlantirish bilan birga, o'qituvchilik faoliyatining eng muhim elementi – qaror qabul qilish ko'nikmasini ham shakllantiradi ^[7].

Zamonaviy biologiya ta'limida raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali amaliy mashg'ulotlarning imkoniyatlari sezilarli darajada kengaymoqda. Raqamli vositalar nafaqat vizual materiallar, balki tajriba va modellashtirish jarayonini interaktiv tarzda amalga oshirish imkonini beradi. Masalan:

- virtual laboratoriyalar – talabalar tajriba xavfsizligi yoki texnik imkoniyat bo'lmaganda ham tajriba simulyatsiyalarini o'tkazishi mumkin;
- interaktiv test va baholash platformalari – amaliy mashg'ulot natijalarini avtomatik baholash imkonini beradi;
- mikroskop kameralari va raqamli sensorlar – real obyektlarni o'rganishda ko'rgazmalilikni oshiradi;
- 3D-modellashtirish dasturlari – biologik tuzilmalarni vizual ko'rinishda tahlil qilish imkonini beradi ^[8].

1-jadval: Amaliy mashg'ulotlar orqali kasbiy tayyorgarlikni rivojlantirish yo'nalishlari

Yo'nalish	Asosiy faoliyat / vosita	Rivojlanadigan kompetensiyalar / natijalar
1. Metodik ko'nikmalarni shakllantirish	- laboratoriya ishlarini tashkil etish - dars modellashtirish - o'quv materiallari tayyorlash	- metodik kompetensiya - darsni rejalashtirish va tahlil qilish - nazorat topshiriqlari tuzish ko'nikmasi
2. Faol ishtirok va muammo asosida topshiriqlar	- biologik muammolarni tahlil qilish - eksperiment loyihasini ishlab chiqish - jamoaviy muhokamalar	- tanqidiy va ijodiy fikrlash - qaror qabul qilish - kommunikativ va reflektiv kompetensiyalar
3. Raqamli texnologiyalar va zamonaviy vositalar	- virtual laboratoriyalar - mikroskop kameralari - 3D modellashtirish - onlayn baholash tizimlari	- texnologik kompetensiya - vizual tahlil qilish - innovatsion yondashuvlarni qo'llash
4. Shaxsiy va kasbiy rivojlanish	- real sharoitga yaqin tajribalar - ekologik loyihalar - dala darslari va ekskursiyalar	- mas'uliyat, kuzatuvchanlik - ekologik madaniyat - mustaqil fikrlash va tahlil qilish

Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, fanlararo integratsiyalashgan loyihalar yaratish, natijalarni grafik va jadval shaklida tahlil qilish imkoniyatlari ham kengayadi (1-jadval). Bu esa biologiya o'qituvchisining zamonaviy ta'lim talablariga mos kompetensiyaga ega bo'lishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot davomida biologiya fanini o'qitishga tayyorlanayotgan bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda amaliy mashg'ulotlarning o'rni chuqur o'rganildi va tadqiqot asosida ilmiy-amaliy natijalar aniqlandi. Amaliy mashg'ulotlar biologiya fani xususiyatlarini hisobga olgan holda talabalar faoliyatiga bevosita ta'sir etib, nazariy bilimlarni real holatlarda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi, shuningdek, metodik, innovatsion, texnologik, tadqiqotchilik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda hal qiluvchi omil sifatida maydonga chiqadi. Amaliy mashg'ulotlarni didaktik tamoyillar asosida rejalashtirish o'qituvchi tayyorlov jarayonining sifati va samaradorligini oshiradi, raqamli texnologiyalar va zamonaviy vositalardan foydalanish orqali tajribaviy mashg'ulotlar yanada interaktiv va o'zlashtirishga yo'naltirilgan tus oladi, faol ishtirok va muammo asosida tashkil etilgan topshiriqlar esa talabalar mustaqilligini, tahliliy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Biologiya yo'nalishidagi ta'lim muassasalari, kafedralar va o'qituvchilar malakasini oshirish markazlari uchun quyidagi tavsiyalar amaliy ahamiyatga ega:

- amaliy mashg'ulotlarning o'quv rejasidagi ulushini oshirish, ularni faqat laboratoriya bilan cheklab qo'ymasdan, dala darslari, ekskursiyalar va virtual laboratoriyalar bilan boyitish;
- muammoli va loyiha asosidagi topshiriqlarni joriy etish orqali talabalarni faollashtirish, ularning tahliliy va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- raqamli texnologiyalarga asoslangan mashg'ulot modellarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, masalan, biologik jarayonlarning 3D modellashirilgan ko'rinishlari, mobil ilovalar va simulyatorlardan foydalanish;
- o'quv-metodik qo'llanmalar va video-darsliklar tayyorlash orqali mustaqil ishlashni qo'llab-quvvatlovchi resurs bazasini kuchaytirish;
- amaliy mashg'ulotlarda differensial va individual yondashuvlar asosida ishlash orqali talabalar bilim darajasiga moslashtirilgan ta'lim tashkil etish;
- biologiya o'qituvchilari uchun amaliy-metodik seminarlar tashkil etib, ularning yangi tajriba metodlari va texnologiyalardan foydalanish malakasini doimiy yangilab borish.

Mazkur tadqiqot doirasida aniqlangan natijalar va ochiq qolgan muammolardan kelib chiqib, istiqboldagi tadqiqotlar yo'nalishlari sifatida raqamli biologik laboratoriyalarni loyihalash va ularning didaktik asoslarini ishlab chiqish, biologiyada STEAM yondashuvi asosida integratsiyalashgan amaliy mashg'ulotlar tizimini yaratish, biologiya o'qituvchilarining ekologik kompetensiyasini shakllantirishning amaliy asoslarini tahlil qilish, amaliy mashg'ulotlar samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqish va testdan o'tkazish, shuningdek, hududiy va ekologik omillarni hisobga olgan amaliy mashg'ulotlar modellarini ishlab chiqish taklif etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'aybullayev, H. (2020). Pedagogik kompetentlik va uning o'qituvchi faoliyatidagi ahamiyati. Toshkent: O'zbekiston pedagogika nashriyoti.
2. Turaqulov, B. (2019). Kasbiy kompetentlik: nazariy va amaliy jihatlar. Pedagogik izlanishlar jurnali, 4(2), 33-39.
3. Karimova, N. (2021). Biologiya ta'limida fanlararo yondashuv va kompetensiyaviy yondashuv. Ta'lim va innovatsiyalar, 5(1), 21-25.
4. Yo'ldoshev, A. (2020). Bo'lajak biologiya o'qituvchilari metodik tayyorgarligini takomillashtirish yo'llari. Ilmiy axborotlar, 6(3), 45-49.
5. Rasulova, M. (2022). Amaliy mashg'ulotlar orqali o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish. Oliy ta'lim muammolari, 2(1), 18-23.
6. Siddiqova, D. (2020). Metodik ko'nikmalarni shakllantirishda amaliy mashg'ulotlarning o'rni. Ta'lim va amaliyot jurnali, 3(2), 26-30.
7. Qosimova, R. (2022). Biologiya ta'limida muammo asosida o'qitishning pedagogik imkoniyatlari. Pedagogik innovatsiyalar, 4(1), 15-19.
8. Xodjayev, I. (2023). Raqamli texnologiyalar yordamida amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish tajribalari. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, 6(1), 40-45.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.